

KEMALİST DEVRİM VE KULA KULLUKTAN KURTULUŞ

16 Temmuz 2021

Yıldırım Koç

15 Temmuz 2016 günü Fethullahçı casusluk ve terör örgütü Atatürk'ün Türkiye'sini yok etmeyi amaçlayan Amerikancı bir darbe girişiminde bulundu. Türkiye direndi ve kazandı. Ayaklanma girişiminde bulunanlar özgür bireyler değildi; Fethullah'ın kullarıydı. Fethullah'ın kulları, fiilen Amerikan ajanı olarak Türkiye'ye zarar vermeye çalıştı. Bu insanlar, iradelerini ve kişiliklerini şeyhleri Fethullah'a devretmişlerdi. Benzer tehlikeleri yeniden yaşamamak için, Kemalist Devrim'in, insanları başka insanlara kullaştıran girişim ve örgütlenmeler karşısındaki mücadelesini anımsamakta yarar var.

KULA KULLUK EDENE YAZIKLAR OLSUN

Orhan Gencebay'ın "Batsın Bu Dünya" şarkısındaki bir kıta çok ilginçtir: "Yazıklar olsun, yazıklar olsun. Kaderin böylesine, yazıklar olsun. Herşey karanlık, nerde insanlık, kula kulluk edene yazıklar olsun."

Kula kulluk edene yazıklar olsun.

Muhlis Akarsu da şöyle diyor:

"Gel gardaşım ayrı gezme; kula kulluk yakışır mı? Zalıma boynunu eğme; kula kulluk yakışır mı?"

"Fırsat sizde bile bile; dura dura döndü sele; yirminci asırda hele; kula kulluk yakışır mı?"

"Akarsu darda kalsa da; dünya halkı hep ölse de; bunun sonu ip olsa da; kula kulluk yakışır mı?"

Yaşar Nuri Öztürk ise 22 Temmuz 2008 tarihli **Hürriyet**'te yayımlanan "Kula Kulluk Bitmedikçe" yazısında şunları söylüyordu:

"Kaç asırdan beridir, Müslüman kitlelerin büyük çoğunluğu, görünürde Allah'ın kulu, gerçekte ise efendilerinin kulu. Bu ikinci kulluk 'müritlik' adı altında yürütülüyor.

"Ne demek mürit?"

"İradesini efendisinin iradesine teslim eden kişi demek. Yani iradesi ve akli felç edilmiş kişi, insan suretinde robot. Kur'an'ın deyimiyle abd-i memlûk, yani kendi iradesiyle köleleştirilmiş kişi.

"Peki, 'Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz.' (Fâtiha Suresi, 5) diyerek önünde secde ettiğimiz Allah'a kulluk nerede? (...)

"İslam, bizzat Kur'an'ın verdiği tanıma göre, 'Allah dışında hiçbir kişiye ve şeye teslim olmamaktır'."

İslamiyete göre, herkes Allah'ın kuludur ve kullar arasında tam bir eşitlik vardır. Kula kulluk olmaz. Kula kulluk edene yazıklar olsun. Kula kulluk yakışmaz. Kişinin iradesini, karar verme yetkisini ve kişiliğini başka bir insana devretmesi, sorgulamaktan ve hesap sormaktan vaz geçmesi, kulluktur.

Kula kullaştıran padişah, halife, şeyh, aşiret reisi, bazı din adamları ve hatta ailenin erkeği ise, kullaştırma gücünü bilgisizlikten ve inançtan almaktadır. İncanın gücü, ekonomik güçle birleştiğinde, kullaştırmak daha güçlü ve etkili olur.

Kapitalizm de yarattığı çaresizlikle ve geçim için bir işverene bağımlılıkla bazı insanları kullaştırır. "Yiğit kuru soğana muhtaç olmuş ise" bir kullaştırma söz konusudur. Toprak ağası da yarıcısını kullaştırabilir. Siyasal örgütlerde bile kullaştırmaya rastlayabilirsiniz; siyasi partilerde insanların sorgulamaktan ve özgür düşünmekten korkması ve kaçınması; siyasi önderlere biat etmesi ve sadakat göstermesi de kullaştırmadır.

LAİKLİK ANLAYIŞININ TEMELİ, KULA KULLUĞUN SONA ERDİRİLMESİDİR

Dünya tarihindeki demokratik devrimlerin temel amaçlarından biri insanların inançlar temelinde başka insanlar tarafından kullaştırılmasının önlenmesidir.

Laiiklik işte tam budur, insanların başka insanlar tarafından inanç temelinde kullaştırılmasına engel olunmasıdır..

Atatürk'ün laiklik anlayışı yalnızca devlet ve din işlerinin birbirinden ayrılması, hayatta en hakiki mürşidin bilim olması, aklın ve bilimin toplumsal ve siyasal yaşama hakim olması değildir. Atatürk'ün en önemli amaçlarından biri, bir insanın başka bir insanı kullaştırmasını sona erdirmektir. Kemalist Devrim'in kanımca en önemli unsurlarından biri, kulun kula kulluk etmesine son vermektir.

Peki, Osmanlı'dan devraldığımız siyasal ve toplumsal yapıda kimler kime kulluk ediyordu? Günümüzde kimler kime kulluk ediyor?

Dünyada milyonlarca insan, insanın insanı sömürmediği ve ezmediği, sınıfsız ve sömürsüz bir dünyayı arzuluyor. Arzuladığımız dünyanın diğer bir özelliği de hiçbir insanın başka bir insana kulluk etmemesidir. Bu nedenle, Atatürk'ün insanları başkalarına kulluk etmekten kurtarma çabaları, esasında bu yüce amacın önemli adımlarından biriydi.

LAİKLİK İLKESİNİN PROGRAMLARDA YER ALMASI

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın 22 Ekim 1927 günlü nizamnamesinde önce üç ilke sıralanıyor, daha sonra lâiklik vurgulanıyordu: "Madde 1. Cumhuriyet Halk Fırkası, (...) cumhuriyetçi, halkçı, milliyetçi, siyasi bir cemiyettir." "M.3. Fırka, (...) devlet ve millet işlerinde din ile dünyayı tamamen birbirinden ayırmayı en mühim esaslarından sayar."

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın İkinci Kurultay'ında 22 Ekim 1927 günü kabul edilen program beyannamesinde dört ilke birlikte sıralanıyordu: "Cumhuriyet Halk Fırkası cumhuriyetçi, laik, halkçı ve milliyetçidir."

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Üçüncü Kurultay'ında kabul edilen Program'da 6 ilke belirtiliyordu: "Cumhuriyet Halk Fırkası, A) Cumhuriyetçi, B) Milliyetçi, C) Halkçı, Ç) Devletçi, D) Laik, E) İnkılâpçidir."

Bu altı ilke 1937 yılında Anayasaya eklendi.

Ancak laiklik ilkesi CHP programına ve Anayasaya girmeden çok önce uygulandı; çünkü insanları başka insanlara kulluktan kurtarma mücadelesi, laiklik mücadelesiydi.

PADİŞAHIN VE HALİFENİN KULLUĞUNDAN KURTULMA

20 Ocak 1921 tarih ve 85 sayılı Kanunla kabul edilen Teşkilatı Esasiye Kanunu, 1. maddesinde, padişahın ve halifenin tüm yetkileri kaldırılıyordu: "Egemenlik kayıtsız koşulsuz ulusundur. Yönetim biçimi, halkın kendi yazgısını doğrudan ve fiilen yürütmesi esasına dayanır." "Madde 3. Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi tarafından yönetilir ve hükümeti, 'Büyük Millet Meclisi Hükümeti' unvanını taşır."

Ulusal Kurtuluş Savaşı kazanıldıktan sonra, saltanatın kaldırılması gündeme geldi. İlk adım, Osmanlı sülalesinin saltanatına son vermektir. Ancak bu girişime Mustafa Kemal Paşa'nın en yakınındaki bazı kişiler engel oluşturdu. Bu dönemde sıradan vatandaşın ötesinde Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın önder kadrosu içindeki bazı kişilerin bile yaklaşımı, demokratik devrimin bu aşamasının aşılmasının zorluğunu göstermektedir. Kurtuluş Savaşı'nın önder kadrolarının bile önemli bir bölümünün kafası kullukla biçimlenmişti.

Mustafa Kemal Paşa, bu gelişmeleri Nutuk'ta şöyle anlatıyordu:

"Rauf Bey'den saltanat ve hilâfet konusundaki kanaat ve düşüncesinin ne olduğunu sordum. Verdiği cevapta şu açıklamalarda bulundu: Ben, dedi, saltanat ve hilâfet makamına vicdanımla ve duygularıyla bağlıyım. Çünkü benim babam, Padişahın ekmeği ve nimetiyle yetişmiş, Osmanlı Devleti'nin ileri gelen adamları sırasına geçmiştir. Benim de kanımda o nimetin zerrelere vardır. Ben nankör değilim ve olmam. Padişah'a bağlılık borcumdur. Halifeye bağlılığım ise terbiyem gereğidir. Bunlardan başka, genel bir görüşüm de vardır. Bizde milleti ve kamuoyunu elde tutmak güçtür. Bunu ancak, herkesin erişemeyeceği kadar yüksek görülmeye alışılmış bir makam sağlayabilir. O da saltanat ve hilâfet makamıdır. Bu makamı ortadan kaldırıp onun yerine başka nitelikte bir makam getirmeye çalışmak felâkete ve büyük acılara yol açar. Bu da asla doğru olamaz.

“Rauf Bey’den sonra, karşımda oturan Refet Paşa’nın görüşünü sordum. Refet Paşa’dan aldığım cevap şuydu: ‘Rauf Bey’in düşünce ve görüşlerinin hepsine katılırım. Gerçekten de bizde padişahlıktan ve halifelikten başka bir idare şekli söz konusu olamaz.’ “ (Atatürk, **Nutuk**, 2005, s.463-4)

Saltanatın kaldırılmasına ilişkin kanun tasarısı Meclis’te görüşülürken de önemli sorunlar çıktı. 1 Kasım 1922 günü bu konu komisyonlara havale edildi. Mustafa Kemal Paşa, bundan sonraki gelişmeyi **Nutuk**’ta şöyle anlatmaktadır:

“Şer’iye Komisyonu’nda bulunan hoca efendiler, hilâfetin saltanattan ayrılamayacağını, bilinen safsatalara dayanarak iddia ettiler. (...) Karma komisyon başkanından söz istedim. Önümüzdeki sıranın üstüne çıktım. Yüksek sesle şu konuşmayı yaptım: ‘Efendim, dedim, hâkimiyet ve saltanat hiç kimse tarafından, hiç kimseye ilim gereğidir diye, görüşme tartışmayla verilmez. Hâkimiyet, saltanat, kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanoğulları, zorla Türk milletinin hâkimiyet ve saltanatına el koymuşlardır. Bu zorbalıklarını altı yüzyıldan beri sürdürmüşlerdir. Şimdi de Türk milleti bu saldırganlara isyan ederek ve artık dur diyerek, hakimiyet ve saltanatını fiilen kendi eline almış bulunuyor. Bu bir oldubittidir. Söz konusu olan, millete saltanatını, hâkimiyetini bırakacak mıyız, bırakmayacak mıyız meselesi değildir. Mesele, zaten oldubitti haline gelmiş olan bir gerçeği kanunla ifadeden ibarettir. Bu mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabii olarak karşılarsa, sanırım ki uygun olur. Aksi takdirde, yine gerçek, usulüne uygun olarak ifade edilecektir. Fakat, belki de bazı kafalar kesilecektir. (...)’

“Hoca Mustafa Efendi, ‘Affedersiniz efendim, dedi, biz konuyu başka bakımdan ele alıyorduk; açıklamalarınızla aydınlandık’ dedi. Konu karma komisyonca çözüme bağlanmıştı.” (Atatürk, **Nutuk**, 2005, s. 467-8)

1 Kasım 1922 tarihinde saltanat kaldırıldı. Mustafa Kemal Paşa, aynı gün Meclis’te yaptığı uzun konuşmanın sonunda şunları söylüyordu: “Millet, mukadderatını doğrudan doğruya eline aldı ve milli saltanat ve hâkimiyetini bir şahısta değil, bütün efradı tarafından seçilmiş vekillerden meydana gelen yüce bir Meclis’te temsil etti. İşte o Meclis, yüce Meclis’inizdir; Türkiye Büyük Millet Meclisi’dir. Milletin saltanat ve hâkimiyet makamı yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi’dir. Ve bu hâkimiyet makamının hükümetine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti derler. Bundan başka bir saltanat makamı, bundan başka bir hükümet heyeti yoktur ve olamaz.” (**Atatürk’ün Bütün Eserleri**, Cilt 14, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2004, s.86)

Meclis’in aynı kararında, halifeliğin Osmanlı sülalesine ait olduğu, ancak bu hanedanın bilim ve ahlak açılarından en yetişkin olanını seçme yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde olduğu da belirtildi.

İnsanları başka insanlara kulluktan kurtarmanın bir sonraki aşaması, cumhuriyetin ilanıdır. Mustafa Kemal Paşa’nın Kurtuluş Savaşı’nı birlikte yürüttüğü arkadaşlarının önemli bir bölümü cumhuriyetin ilanını zamansız buluyordu. Dönemin ünlü aydınlarından Hüseyin Cahit Yalçın, Velit Ebüzziya ve Ahmet Emin Yalman yazdıkları yazılarda bunu dile getirdiler. A.E.Yalman, Mustafa Kemal’e 1923 yılı başlarında şöyle demişti: “İnşallah zaferi kazanırsınız da Washington gibi çiftliğinize çekilir oturursunuz.” Yalman şöyle diyordu: “Hilafet bizden giderse, beş-on milyonluk Türkiye devletinin İslam dünyası için hiç ehemmiyeti kalmayacağını, Avrupa siyaseti karşısında da küçük ve kıymetsiz bir hükümet mevkiine düşebileceğimizi anlayabilmek için büyük dirayete lüzum yoktur.” “Cumhuriyet dönemine geçerken asıl önemli olan Rauf Orbay, Kazım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy ve Refet Bele gibi Mustafa Kemal’in yakın mücadele arkadaşlarından gelen eleştiriler ve küçümsenemeyecek sayıdaki bir milletvekili kesiminin tutumu idi.” (Turan, Ş., **Türk Devrim Tarihi, Yeni Türkiye’nin Oluşumu (1923-1938)**, 3. Kitap, Birinci Bölüm, Bilgi Yay., Ankara, 1995, s.30. Cumhuriyetin kabul edildiği birleşime, 334 milletvekilinden yalnızca 158’i katıldı. Rauf Orbay’ın eleştirileri için bkz. s.31; Kazım Karabekir’in eleştirileri için bkz. s.31, s.33, s.34; Refet Bele’nin eleştirileri için bkz. s.34; ayrıca Halide Edip Adıvar’ın çiftliğe çekilme önerisi için bkz. s.32)

Bu süreç, 3 Mart 1924 gün ve 431 sayılı Hilafetin İlgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılması Hakkında Kanun’la tamamlandı. Bu kanunla, halifenin görevine son verildi; halifelik makamı kaldırıldı. Osmanlı sülalesinden gelen tüm erkekler ve kadınlar ve damatlar, Türkiye Cumhuriyeti içinde oturma hakkından sonsuza dek yasaklı kılındı. Osmanlı

İmparatorluğu'nda padişahlık etmiş kimselerin Türkiye Cumhuriyeti içindeki tapulu taşınmaz malları, padişahlık sarayları, köşkleri, buralarda bulunan her türlü eşyaya devlet el koydu.

Kula kulluğun en önemli kurumları böylece ortadan kaldırıldı. Laiklik, kula kulluğun sona erdirilmesidir.